

Hogere minimumlonen of meer koopkracht?

Vakbonden en progressieve politieke partijen strijden samen voor een verhoging van het minimumloon. Ze klagen aan dat het minimumloon niet meer parallel spoort met het gemiddelde loon. Ze roepen schande over lage loonminima in tijden van fenomenale bedrijfswinsten en astronomische vergoedingen voor managers. Ziedaar de situatie in België, waar de PS de verhoging van het minimumloon tot prioriteit heeft uitgeroepen, de sp.a de vergoedingen voor managers wil matigen en de vakbonden verenigd voor hogere loonminima willen strijden bij het inter-professioneel overleg voor 2007-08. Alleen: we hebben hier niet over België, maar wel over de Verenigde Staten. Of hoe het loondebat in België veel weg heeft van het Amerikaanse en er dus ook kan uit leren.

Lage Amerikaanse lonen

De Dag van de Arbeid wordt in de Verenigde Staten gevierd op eerste maandag van september. Op het einde van de negentiende eeuw verkozen Amerikaanse politici hun *Labour Day* boven de internationale één mei, omdat die laatste datum voor hen historische wortels heeft in oproer en arbeidersgeweld. De Amerikaanse *Labour Day* is telkens goed voor een waterval van studies, publicaties en polemieken over de staat van de Amerikaanse arbeidsmarkt. Dit jaar ging de aandacht vooral naar de povere Amerikaanse minimumlonen.

De bodem van het minimumloon wordt in de VS op federaal niveau bepaald. Dit federale minimumloon ligt al negen jaar ongewijzigd op 5,15 Dollar per uur, terwijl de levensduurte in dezelfde periode met 26% is gestegen. Aangepast aan inflatie is de koopkracht van het Amerikaanse minimumloon gedaald tot zijn laagste niveau in vijftig jaar. De Amerikaanse arbeidsproductiviteit is de afgelopen vijf jaar met 16,6% gestegen. De lonen zijn echter onvoldoende gevolgd en daardoor staat hun aandeel in het bruto binnenlands product op een historisch dieptepunt (46%), terwijl het aandeel van de bedrijfswinsten zijn hoogste peil in veertig jaar heeft bereikt

(12%). Ook de inkomensongelijkheid is toegenomen. Het Amerikaanse minimumloon bedraagt nog slechts één derde van het gemiddelde loon, de laagste waarde in zestig jaar. Hoog op de loonladder zijn de treden veel krachtiger. De top 1% van de Amerikaanse inkomens vertegenwoordigt vandaag 11% van de gehele loonmassa, bijna een verdubbeling op dertig jaar tijd.

De jeremiades over de Amerikaanse lonen hebben een belangrijke politieke dimensie. November wordt een cruciale electorale maand in de VS, met verkiezingen voor zowel de Senaat, het Huis van Afgevaardigden, alsook op statelijk en lokaal niveau. De democraten ruiken het bloed van de door Irak gekwetste George Bush en gebruiken het minimumloon om de Republikeinen af te schilderen als hartenloze pleitbezorgers van het grootkapitaal. De realiteit is inderdaad niet rooskleurig, maar toch wel minder dramatisch dan de bovenstaande doemcijfers doen vermoeden.

Slechts 1,5% van de Amerikaanse beroepsbevolking werkt aan het federale minimumloon. Meer dan twintig staten decreteren een hoger minimumloon, terwijl sectoren of bedrijven zelf ook

onderhandelde minimumlonen kunnen kennen. Hogerop de loonladder hebben brede lagen van de beroepsbevolking overigens wel loonsverhoging genoten (gemiddeld 4% in 2005 alleen). Daarenboven is de kostprijs van “benefits” als gezondheidszorg of verzekeringen, die veel werkgevers bijkomend voor hun personeel financieren, met 13% gestegen sinds 2000.

op hun lonen. Hun bedrijven profiteren echter van nieuwe afzetmarkten, wat zich vertaalt in goede winsten. Daarvan profiteert dan weer het management, ook omdat diens vergoeding vaak sterker gebonden ligt aan de bedrijfsresultaten. De schaalvergroting van ondernemingen in de integrerende wereldmarkt is een andere factor die de managementlonen in positieve zin beïnvloedt.

De agenda voor hogere minimumlonen is ook een agenda voor meer loongelijkheid. We mogen niet blind zijn voor de negatieve effecten van hogere lonen op de tewerkstellingskansen voor laaggeschoolde werknemers.

Globalisering drukt de lonen

Men kan er echter niet omheen dat inkomensgroei in de lagere regionen van de Amerikaanse arbeidsmarkt achterop hinkt en daarenboven schril afsteekt tegen de soms supersonische inkomensgroei aan de top van de piramide. Wat zijn de oorzaken van deze manifeste discrepantie? Een gebrek aan onderhandelingsmacht door zwakke vakbonden is één van de factoren. De massale en vaak illegale instroom van arbeidsmigranten in de VS, vooral uit Latijns Amerika, zorgt ook voor een neerwaartse druk. De miljoenen arbeidsmigranten komen terecht in sectoren waar de lonen het laagst zijn en vermijden er arbeidschaarste die de lonen zou kunnen opdrijven.

Volgens analisten is de belangrijkste splijtzwam evenwel de globalisering. De opening van China, India en het gewezen Oostblok heeft ongeveer anderhalf miljard nieuwe en goedkope arbeidskrachten in de wereldeconomie gebracht. Amerikaanse werknemers in sectoren die kwetsbaar zijn voor de globale concurrentie voelen de druk

De paradoxale spagaat tussen relatief hoge winsten en relatief lage lonen ligt dus gebonden aan de overlevingsstrategie die bedrijven aannemen in de globaliserende economie. Zonder loonmatiging dreigen immers marktverlies, delocalisatie of ander onheil. Meteen wordt duidelijk dat een programma van hogere minimumlonen ernstige effecten kan hebben op de lokale werkgelegenheid. Precies daarover gaat de kern van het Amerikaanse loondebat.

Gevaren van hoger minimumloon

De Amerikaanse economie is een echte jobmachine. Alleen al sinds december 2001 werden er 4,8 miljoen nieuwe banen gecreëerd. De werkloosheid is laag (4,7%) en de gemiddelde werkloosheidsduur eveneens (17 weken). Amper 14% van de werklozen is er langer dan een half jaar werkloos. In België is de officiële werkloosheid bijna 9% en is meer dan de helft van de werklozen maar liefst twee jaar of langer werkloos. Diverse Amerikaanse economen waarschuwen nu dat een verhoging van het minimumloon de tewerkstellingscreatie kan stremmen ten

coste van hen die de loonsverhoging precies wil beschermen, namelijk de zwakkeren op de arbeidsmarkt die werken in sectoren met relatief lage arbeidsproductiviteit. Hun redenering gaat als volgt.

Een hoger minimumloon verhoogt uiteraard de arbeidskost. Die hogere kost kan op drie manieren worden verwerkt. Ofwel zal de onderneming een hogere arbeidsproductiviteit vergen, waardoor laaggeschoolden het moeilijker krijgen om werk te vinden in de reguliere arbeidsmarkt. Hogere arbeidsproductiviteit kan ook door meer in kapitaal te investeren ten koste van arbeid, waardoor de kansen voor laaggeschoolde arbeid opnieuw slinken. In het meest extreme geval wordt productiviteit opgedreven door delocalisatie, een onheilsscenario dat niet denkbeeldig is wanneer lonen inderdaad door de globalisering laag worden gehouden.

De hogere arbeidskost kan ook worden doorgerekend naar de gebruikers of consumenten, hetzij in de eindprijs, hetzij door het afschaffen van consumentvriendelijke diensten die te duur worden. In beide gevallen daalt opnieuw de werkgelegenheid, respectievelijk door een daling van verkoop of consumptie, of door het schrappen van laaggeschoolde arbeid.

Een verhoging van de arbeidskost die niet wordt doorgerekend, resulteert dan weer in minder winsten, verminderde concurrentiekracht en minder investeringen. Dat geeft finaliter opnieuw negatieve effecten die de werkgelegenheid zullen drukken. De onderneming kan dan ook minder investeren in opleiding en vorming, wat andermaal aan tewerkstellingskansen knaagt. Daarenboven tonen statistische studies aan dat werkgevers na een

loonsverhoging voor dezelfde functie vaak hoger gekwalificeerd personeel gaan zoeken, omdat ze dat personeel relatief meer moeten betalen. Dat drijft alweer de lager gekwalificeerde uit de arbeidsmarkt.

Al bij al dreigen hogere minimumlonen dus langs diverse wegen een pijnlijk neveneffect te generen: minder werk voor de minder productieve werknemers in de kwetsbare sectoren. Daartegenover staat wel een verhoging van het minimumloon voor werknemers die wel nog werk vinden, maar ook die doelstelling dreigt te worden afgevlakt. Meer laaggeschoolden uit de arbeidsmarkt betekent immers ook meer laaggeschoolde kandidaten voor die jobs in de arbeidsmarkt waar laaggeschoolden wel nog terecht kunnen. Dat drukt geleidelijk de lonen in dergelijke functies, dit maal ten koste van de laaggeschoolden die nog werk vinden.

Lessen voor België

Tot dusver het Amerikaanse debat. België is uiteraard Amerika niet. Sterke vakbonden en gecentraliseerd loonoverleg leiden bij ons tot hoge minimumlonen. Het algemene Belgische minimumloon bedraagt thans 1234 euro op maandbasis, tegenover het Amerikaanse minimumloon van omgerekend 753 euro per maand. Zowel in bedrag als in koopkracht zit het Belgische minimumloon in de top vijf van de hele Europese Unie¹. In vele bedrijven en sectoren ligt het minimumloon daarenboven nog hoger. Door de unieke indexering worden de Belgische minimumlonen ook automatisch aangepast aan de evolutie van de levensduurte.

¹ Zie Eurostat, *Minimum Wages 2006*, Statistics in Focus 9/2006.

Waarom de algemene mobilisatie voor hogere Belgische minimumlonen wanneer die al tot de hoogste van Europa behoren? De globalisering die de Amerikaanse inkomensongelijkheid stuwt, speelt ook bij ons. Ook in Europa bereikt het aandeel van bedrijfswinsten in de totale economische output recordniveaus, aldus een studie van de zakenbank UBS. Net zoals Amerika, draagt België de sporen van de globalisering onder de vorm van groeiende inkomensverschillen, een druk tot loonmatiging in de lagere lonen, goede bedrijfswinsten en royale managementbeloning. Daardoor daalt de waarde van het minimumloon in vergelijking met het gemiddelde Belgische loon, niet omdat ons minimumloon in absolute cijfers armtierig is, maar wel omdat de lonen hogerop relatief nog beter doen.

De agenda voor hogere minimumlonen is dus ook een agenda voor meer loongelijkheid. Laten we ons goed bezinnen over de prijs van meer gelijkheid. Het Amerikaanse debat over de neveneffecten van hogere minimumlonen mag ook in onze contreien doordesemen. We moeten beseffen dat hogere minimumlonen de tewerkstellingskansen van de zwakkeren op de samenleving dreigen aan te tasten. Willen en moeten we die prijs betalen, gegeven de reeds schrijnende marginalisering van de laaggeschoolden op de Belgische arbeidsmarkt? Kan de doelstelling van hogere lonen niet geheel of gedeeltelijk gerealiseerd worden zonder de loonkosten te verhogen? Belastingvrije sommen of een gerichte vermindering van werknemersbijdragen voor de sociale zekerheid kunnen beide het loon van de laagverdieners opdrijven zonder de loonkosten te verhogen. Het Planbureau heeft berekend dat de vermindering van de

loonlasten in de periode 1995-2000 tussen de 12700 en 38700 bijkomende banen heeft opgeleverd². Laten we niet voetstoots de omgekeerde richting inslaan door de loonkosten op te drijven in het kwetsbaarste segment van de arbeidsmarkt.

Afdoende minimumlonen zijn een begrijpelijke sociale doelstelling. Daarenboven kan betere beloning helpen om werkloosheidsvallen te dichten. Maar men mag niet blind zijn voor de perverse effecten van hogere minimumlonen op de werkgelegenheid. Alternatieve maatregelen die dezelfde sociale doelstelling kunnen verwezenlijken zonder deze effecten, verdienen een kans.

Marc De Vos

Directeur Itinera Institute
Docent sociaal recht UGent en VUB
Doceert tijdelijk aan de University of
Pittsburgh School of Law

² *Een macro-economische evaluatie van de werkgeversbijdragenverminderingen 1995-2000*, Planbureau, 2003.

Het Itinera Institute is een onafhankelijke denktank en doetank die, boven partijgrenzen, regionale verschillen en belangengroepen heen, wegen wil aanreiken voor beleidshervormingen met het oog op duurzame economische groei en sociale bescherming in België en zijn regio's.

Itinera Institute VZW-ASBL

Boulevard Leopold II Laan 184d - B-1080 Brussel - Bruxelles

T +32 2 412 02 62 - F +32 2 412 02 69

info@itinerainstitute.org www.itinerainstitute.org

L'Institut Itinera est un think-tank et do-tank indépendant qui, au-dessus et au-delà des partis politiques, des différences régionales et des groupes d'intérêt, veut identifier les chemins de réformes qui garantissent une croissance économique et une protection sociale durables en Belgique et dans ses régions.

Verantwoordelijke uitgever – Editeur responsable: Marc De Vos, Directeur.

Disclaimer: The views presented in this Nota are those of the author(s) and do not necessarily represent those of the Itinera Institute. Nota describe research in progress by the author(s) and are published to elicit comments and to further debate.